

verseikkel, mint a férfiak; talán hibájuk is ez; amikor túloznak, nem a kifejezést túlozzák, hanem önmagukat. Ami különösen megfogja az olvasót ezekben a versekben, *egységes stílusuk*; úgy olvasódnak eleitől végig, mintha történet volnának, a belső élet logikával és szükségszerűséggel teljes története:

Közeli csillagok ingerlik
szemem, lomha hegyek feküsznek rám és
eltorlasztják lihegő ajkam elől
a friss levegőt.

Oh elátkozott szellem vagyok én!
Szenvedő szellem, szűk kancsóba
zárva, szűk kancsóba zárva mély
tó fenekén! Ki ment meg
engem? Ki nyitja meg börtönöm
robbanó födelét? Oh ha kinyílna!
ha kiszabadulhatnék fáklyás hajam
süvöltő oszlopán! Terjedt tudómba
egyetlen korttyal innám föl a tágas
levegő-tengert, s roppant tagjaim
kinyújtva: mint rengeteg felhőtömb
lebegnék néma világok fölött.
Míg Isten áldott tenyerét elérve
szétömlenék a Végtelenben . . .

Török Sophie lírája a *nyugalanság* költészete. A nyugalanság minden hangja megszólal verseiben: egyéni nyugalanságtól az asszony-élet belső és szükségképen való nyugalanságán át a természet örök-mozgó idegességéig és a transzcendens elvagyódás magára-eszméléseig, az istenes nyugalanságig, mely régi századok embereit Szentföldre és menyországba hajtotta.

(Páris.)

Szerb Antal.

MATA HARI.

Egy holland tengerésztiszt többévi jávaszigeti tartózkodása után közvetlenül a háború kitörésekor visszatér hazájába, és emlékül egy bensülött lányt hoz magával, akit már hazautazásukkor a hajón megvesz tőle egy gazdag amerikai zsidó. Mikor a hajó Marseilleben kiköt, a lány egy kis kikötői korcsmába szökik, táncol az afrikai légiók ott tanyázó katonáinak, azok közül egy elviszi Párisba és eladja a *Folies Bergère*nek, és megkezdődik a Mata Hari párisi táncosnő élete. Egy öreg francia tábornok beleszeret, miatta egy kicsit — de csak nagyon kicsit — kompromittálja magát, ezt a politikai ellenségei felhasználják, és egy súlyos hazaárulási gyanúba keverik Mata Harit, hogy rajta keresztül a tábornokot lehetetlenné tegyék. Ez nagyszerűen sikerül is, Mata Harira rábizonyítják a hazaárulás vétségét, halálra ítélik, de teljesítik az utolsó kívánságát: holttestét egy repülőgépre teszik és elindítják kelet felé. Mindazok, akiknek oly jól sikerült a Mata Hari, illetve a tábornok elleni intrikálás, vagy öngyilkosok lesznek, vagy megbolondulnak, egyszóval végeredményben mégis győz az erény . . . (A kecske is jóllakott és a káposzta is megmaradt.)

Eddig a mese. Szerepel még egy gazdag sváici szülöktől származó lány, aki egy francia tiszthez megy férjhez a regény olvasása alatt, a férje notórius

kém, és ő a főszereplője a Mata Hari elleni gyanúsítási kampánynak. Hogy ez a svájci nő tulajdonképpen mire szükséges a regényben, arra hosszas kutatások után sem jöttem rá: talán azért, hogy fehér szökeségével a kellő kontrasztot adja a Mata Hari trópusi színeihez, vagy hogy bebizonyítsa a női intrikálás magasabbrendűségét a férfiintrikálás fölött, — nem tudom. Ez az utóbb említett körülmény amúgy is olyan magától értetődő és természetes, hogy azért kár volt ott nem hagyni azt a szegény nőt a svájci nyárspolgárság közepén . . .

Szerepel a regényben: háború a tengeren és a szárazföldön, jávai színek, pacifista gondolatok, kávéházi kémviszonyok, svájci nyárspolgárbiederség, a *Folies Bergères* éjszakai élete, a film, a háború, Mistinguette, és megint egy kis Jáva. Az olvasótól pedig megköveteltetik egy nagy adag jóakarattal, ha valamit látni is akar ebből a könyvből. Azt hiszem, az egésznek a clou-ja ennél a mondatnál van elrejtve: mit is keres egy pillangó a télben? — Tehát: mit is keres Mata Hari az ő jávai naiv szépségében ebben a csúnya, háborús Európában? Csakhogy a Mata Hari jávaisága nagyon kevésbé látható. Időnként elmondatik róla, hogy bronzszínű teste és fekete szeme van, és ezzel elég is van tévé Jávának, mert hiszen arról szó sincs, hogy emberi vonatkozásban legyen megtéve a különbség a Jáva trópusi levegője és Európa háborús, ködös, romlott atmoszférája között. Cínóbervörös megy át citromsárgába, carmin változik violán át feketébe, tintaszínek olvadnak ultramarinba és kobaltba, okkerbe és földbarnába halkulnak a tompazöldek: Jáva, — és az európai oldalon még a lövészárkokba is eljut Mata Hari. Elég széles skálája volna ez a megváltozott látások kellő hangsúlyozásának, de nem kapunk belőle semmit. Időnként eszünkbe juttatják, hogy Mata Harinak tündöklő bronzbőre van, ilyenkor észbekapunk: igaz! hiszen itt tulajdonképpen Jáva volna a főszereplő! — de szegény Mata Harinak igazán csak a bronzbőrében rejlik a trópusi jávaisága. Vajjon hol maradt belőle a jávai lélek?

Humanizmus, pacifizmus vannak még érintve, de csak olyan gyengén, hogy az ember majdnem elfelejt megemlékezni róluk. Olyan kevésbé emberek a szereplő emberek, hogy csak nagyon kevésbé lehetnek elvek a szereplő elveik. Mi célja van az effajta, szenzációkat hajhászó, ponyvaságból erényt csináló irodalomnak? Majdnem elfelejtettem a szerző nevét: Szántó György írta és sajnos sokan olvassák.

(Szatmár.)

Korponay Mária.

CSODABOGÁR.

Szabó Dezső ismét hallat magáról. *Filozopter az irodalomban* címmel kiadott egy fürmedvényt, amely nem mulatság nélküli olvasmány. Kritikai irodalmunk újabban nem szűkölködik szenzációkban, amint az alábbi idézet mutatja:

A vidéki város életének rajza elég gyakori irodalmunkban, bár legújabb irodalmunkban ez a rajz rendszeren egyoldalúan, pesti szemmel nézeten, tehát hamisan sívár, sötét és szomorú. Íróink hajlamosak olyan körülményeket és tüneteket, melyek a világon mindenütt velejároi a vidéki város életének: sajátos magyar betegségeknek feltüntetni. És mióta Ady Endre szerencsétlen „magyar ugarja” mindenkitől könnyen gyártható patron lett, a magyar irodalom 1967—1900 közé eső ugorka-saisonja után valóságos ugar-saison dühöng. Kimutatni, hogy Darócbogár-telken